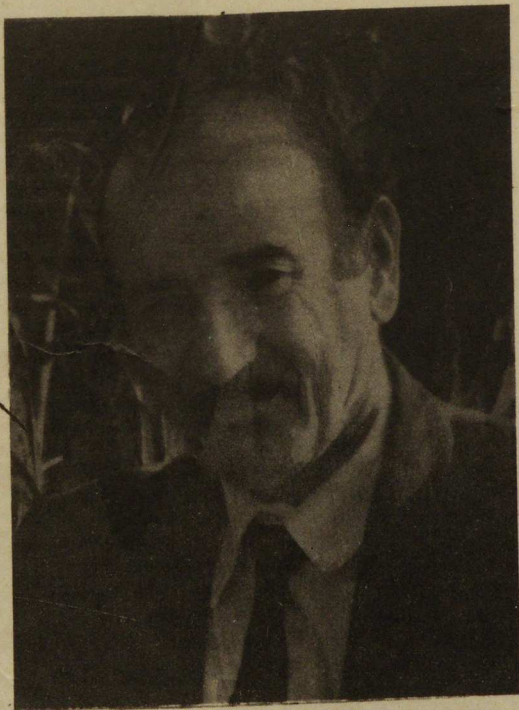

Арифъ НАЧЫЛЪВ

у
н. 33

НОВРУЗ
чычаклары

срәкәд 2015

Ариф НАЧЫЈЕВ

НОВРУЗ
чичәкләри

Ф. Кочаев
Азерб. УЩАТ
Инв. № 78227

БАКЫ. КӘНЧЛИК. 1992.

Редактору МЭММЭД НАМАЗ

АРИФ ҺАЧЫЈЕВ.

н 33 Новруз чичәкләри.; Кәнчлик.: 1992,

Сумгајыт шәһәриндә јашајан Ариф Һачыјевин имза-
сына дөври мәтбуатда тез-тез раст кәлмәк олар.

Шаир бу илк китабына ушаглар үчүн јаздығы шә'р
вә поемаларыны дахыл етмишди.

Әсәрләрдә доғма јурда, ел-обаја мәнәббат, ушагларын
бөјүмәк, гуруб-јаратмағ арзулары тәрәннүм олуноур.

н 4803060202 34-92
м 653 (077-92)

ISBN 5-8020-0530-0

Аз 2

Кәнчлик, 1992.

ШЕ'РЛӘР

ГОРУЈАГ ТӘБИӘТИ

Гушлар чәһ-чәһ вурурду,
Башда бүлбүл дурурду.
Алабахта сөјүддә
Зәриф јува гурурду.

Зоғалын чичәкләри,
Лаләнин ләчәкләри,
Гөнчәләниб ачырды,
Көзәл әтир сачырды.

Шаһин деди: — Ушаглав,
Нә көзәлдир јарпаглав.
Шеһ дамчысы сүзүлүр,
Дамла-дамла үзүлүр.

Өрдәкләр бахды көлдән,
Јасәмән галхды јердән.
Деди: — Бурда ким галыр
Даими мәскән салыр.

Бәхтәвәрдир о кәс ки,
Көзәлликдән һәзз алып.

Күнәш көйдән көрсәнди,
Мешәјә нур әләнди.
Шән маһнылар охудуг,
Отдан көјнәк тохудуг.
Чохлу күл-чичәк јығдыг
Ондан чәләнк тохудуг.

Јасәмән чичәк дәрди,
Анасына көндәрди.
Ғалај тутуб ојнадыг,
Кәзинтидән дојмадыг.

Суларын зүмзүмәси,
Гушларын шән нәғмәсә;
Ғејран етмишдир бизи,
Јаранмыш күл дәнизи.

Илһам деди: — Ушаглар
Дәрманды бу булаглар.
Ағачлары гырмајын,
Гушлара тохунмајын.
Һәр тәрәф јашыл олсун,
Гој гушлар јува гурсун.
Горујаг тәбиәти,
Мисилсиз бол сәрвәти

НОВРУЗ ЧИЧӘЈИ

Һәвәслә јарараг донмуш торпағы,
Ојатдын шахтада солмуш јарпағы,
Ғејрәтә салыбсан барлы будағы,
Көрпәсән, үзмәрәм, Новруз чичәји.

Сәни илкин көрән өзүн итирир,
Дәриб нишанлылар јара кәтирир,
Сөјлә, һансы торпаг сәни битирир?
Көрпәсән, үзмәрәм, Новруз чичәји.

Мүждәләр кәтириб елә-обаја,
Әтрини јайырсаң даға, сәһраја,
Бахырсаң вугарла Күнәшә, Аја,
Көрпәсән, үзмәрәм, Новруз чичәји.

Сән һәм әтирлисән, һәм дә көјчәксән,
Көзләри охшајан надир чичәксән,
Јүз бир рәнкә чалан алты ләчәксән,
Көрпәсән, үзмәрәм, Новруз чичәји.

Чичәкләр әтрини сәндән алыбды,
Шухлуғун көрәнләр Ғејран галыбды,
Көзәлләр мејлини сәнә салыбды,
Көрпәсән, үзмәрәм, Новруз чичәји.

ДУРНАЛАР

*«Бир саат һавада ганад сахлајын,
Низам илә кедән гоша дурналар!»*

Г. ЗАКИР.

Дедим бир анлыға ганад сахлајын,
Ғардашыг, бачыјыг биздән горхмајын,
Инсаф един, јандырмајын, јахмајын,
Биз вермәрик сизи бада, дурналар!

Заман күнаһкардыр, јохса инсанлар?
Даһа унудулсун аһлар, аманлар,
Чәкилсин сәмадан гара думанлар,
Сиздән кәнар олсун гада, дурналар!

Арифәм истәјим, арзум сәнәтдир,
Бизим јерләр инди әсл чәннәтдир,
Сизи дә горујан бу мәмләкәтдир,
Салын һәрдән бизи јада, дуриалар!

ИКИ ДОСТ

Достду Нәркизлә
Балача довшан.
Нәркиз һеч заман
Ајрылмаз ондан.

Кизлингач ојнајар
Онлар һәмишә.
Кәздији јерләр
Чәмән, чөл, мешә.

Нәркиз кизләнсә
Тез тапыр довшан,
Көрүр башыны
Колун далындан.

Довшан кизләнсә
Тез кечир әлә.
Узун гулаглар
Көрсәнир елә.

Гулаглар узун
Довшан нејләсин.
Еһ, гој тәки бу
Досту әјләсин.

БАҲАР МҮЖДӘЛӘРИ

Ачылыб- тугулур көјләрин үзү,
Думанлы кәдикләр сечилмәз олур
Селләр һәдәләјир дәрәни, дүзү,
Чајлар силәләшиб кечилмәз олур.

Күн чыхыр, көз кими сөнүр улдузлар,
Шәфәгләр бүрүјүр чөлү-чәмәни.
Јенә јүз һәвәслә мәктәбли гызлар,
Сүфрәјә дүзүрләр јашыл сәмәни.

Чобанлар гајыдыр дағ комасына,
Елат ағыр-ағыр јајлаға галхыр.
Шимшәкләр ојнајыр јаз һавасына,
Булудлар ојнашыр, илдырым чахыр.

Јашыл дон кејинир чылпаг мешәләр,
Шәләлә диксиниб дилләнир јенә.
Әтирли чичәкләр, тәр бәнөвшәләр,
Назлана-назлана телләнир јенә.

Баһарын нәфәси чәнди, думанды,
Онун нәфәсини дујмамаг олмаз.
Гарангуш баһары илкин дујанды,
Онун севдасына ујмамаг олмаз.

Баһар һәјат верир ана торпаға,
Күләк сығал чәкир шәһли чәмәнә.
Гарангуш гонараг уча будаға,
Баһар мүждәсини јајыр вәтәнә.

СЭДАГАТЛИ СЭРЧЭЛЭР

Сојуг-шахта дүшмүшдү,
Бә'зи гушлар көчмүшдү,
Ач да галса сәрчэләр,
Баһары көзләдиләр.

Дурналар учуб кетди,
Јурд-јуваны төрк етди.
Галмаг чәфалы иди,
Сәрчә вәфалы иди.
Сојуга да дөздүләр.
Ач гарына көздиләр.
Неч вахт дарыхмадылар,
Јад сөзә бахмадылар.

Бир күн бу дөчөл Әли,
Галхды јердән кечәли.
Јериндә отурмады.
Әлләрин динч гојмады.

Сојуг-шахта кәсирди,
Сәрчэләр дә әсирди.
Онлара тәлә гурду,
Өзү пусгуда дурду.
Кәлди сәрчэләр ора,
Дүшдүләр орда тора.

Јасәмән көрдү буну,
Данлады хејли ону.
Она гошулду Гәдир:
— Сәрчәни вурмаг нәдир?
Тәләни учуртдулар,
Гуш јувасы гурдулар.
Гушлара сәпдиләр дән,
Чох севинди Јасәмән.

Хош әмәлләр бирләшди,
Сәрчэләр чивилдәшди.
Дүшүндү дөчөл Әли,
Олмуш иди күлмәли.
Фикирләшди нә етсин?
Чыхыб һараја кетсин!?

Өз-өзүнү данлады,
Өз сәһвини анлады.
Гуш јувасы гајырды,
Мүнәсиб јер ајырды.
Асды јекә будагдан,
Гушлар кәлди узагдан..
О да севди сәрчәни,
Кәлди доланды гушлар
Бизим көзәл вәтәни.

БИЗ БАБӘКИН НӘВӘСИЈИК

Биз Бабәкин нәвәсијик,
Қороғлунун нәфәсијик,
Горху билмәз Нәсиминин,
Бу торпагда зәррәсијик.

Әтир сачыр лалә, нәркиз,
Бүллур кими чешмә тәмиз,
Мин бир арзу-истәк илә
Вурур одлу үрәјимиз.

Шән јашајыб, учалырыг,
Зирвәләрә из салырыг.
Һәр јарышда, һәр көрүшдә
Ләјагәтли ад алырыг.

Биз Бабәкин нәвәсијик,
Короғлунун нәфәсијик,
Горху билмәз Нәсиминин
Јер үзүндә зәррәсијик.

ВУРҒУНУ СОР

Чых сејринә гарлы дағын,
Дағ дөшүндә јашыл бағын,
Сәрин, көзәл буз булағын,
Ел јайлаға чыхан заман.

Сев чичәјин гөнчәсини,
Бүлбүлләрин шән сәсини,
Дуј баһарын нәфәсини,
Сулар чошғун ахан заман.

Динлә чобан түтәјини,
Јығ чичәјин көјчәјини,
Топла күлүн ләчәјини,
Дағ дөшүнә галхан заман.

Кеч дүзәндән, кеч дәрәдән
Дар чығырла кеч бәрәдән,
Вурғуну сор кечәнләрдән,
Чејран күскүн бахан заман.

Бах кәклијин чүт халына,
Јеришинә, вугарына,
Кәл елимин баһарына,
Тәклик сәни сыхан заман.

АНАДЫР, АНА

Мәһрибаан бахышлы, баһар нәфәсли,
Јашамағ арзулу, һәјат нәвәсли,
Күл тәк әтирлидир, бүлбүл тәк сәсли,
Көрпәни бөјүдән анадыр, ана,
О өзү бәзәкдир бөјүк чаһана.

Шөһрәти учадыр уча дағ кими,
Өмрә бир бәзәкдир барлы бағ кими,
Әтирли нанәдир бир јарпағ кими,
Һәјаты севдирән анадыр, ана,
О өзү бәзәкдир бөјүк чаһана.

Кәнчлији әтирли күлдүр, чичәкдир.
Дүнјада һәр шејдән көзәл-көјчәкдир,
О бир күл будағы, көрпә ләчәкдир.
Көрпәни күлдүрән анадыр, ана,
О өзү бәзәкдир бөјүк чаһана.

Анасыз һәјатын өзү сөнүкдүр,
Ананы севмәјән һәјата јүкдүр,
Аналыг шәрәфи даһа бөјүкдүр,
Даһиләр јетирән анадыр, ана,
О өзү бәзәкдир бөјүк чаһана.

Евин дирәјидир, өмрүн даш-гашы,
Кишини учалдан көнүл јолдашы,
Оғулун архасы, гызын сирдашы,
Камиллик өјрәдән анадыр, ана,
О өзү бәзәкдир бөјүк чаһана.

БАБӘКИН ГАЛХАНЫ

Портданын* сујундан әјилиб ичән,
Јахын достларыны Шәурдан сечән,
Халгынын јолунда чанындан кечән,
Бабәкин галханы Нахчывандадыр.

Әлинчә галасы вугары олуб,
Аразын голлары голлары олуб,
Әлван гөвси-гүзех јоллары олуб,
Бабәкин галханы Нахчывандадыр

Сәркөрдә Бабәки «Бабәк»дә көрдүм,
Солмајан күлләрдән бир чөләнк һөрдүм,
Көрпәчә Бабәки бәләкдә көрдүм,
Бабәкин галханы Нахчывандадыр.

ШАН-ШӨҺРӘТЛИ НАХЧЫВАНДЫ

Көзохшајыр гәдим шәһәр,
Көзәлләшир мөгбәрәләр,
Әл чатмајан о зирвәләр,
Тарихләрдән илк нишанды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Бура Гызлар булағыды,
Хан гызынын ојлағыды,
Лап беһишдин гучағыды,
Инчиләри јараданды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Нәгмә дејән хан Аразды,
Синәсиндә телли сазды,

* Нахчыванда чај.

О јан гышды, бу јан јазды,
Ишыг сачан бир чаһанды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Ордубаддан чых Көјкөлә,
Кәзмәјә чых Чәнлибелә,
Архалан сән доғма елә,
Аја-күнә учаланды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Кәмигаја Нухдан галыб,
Сәрт дашларда изләр салыб,
Јер үзүндә зәфәр чалыб,
Даш үстүндә гоч нишанды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Асабикәф — сәһри дағы,
Һејкәлләшмиш нур очағы,
Дамчы сују, беһишд бағы,
Тарихләри јашаданды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Дәрәләри кениш, дәрин,
Зор булагын сују сәрин,
Дәрманыдыр чох дәрдләрин,
Һәр тәрәфи ал-әлванды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Чых Әлинчә галасына,
Бах вәтәнин сәмасына,
Нәиминин јарасына,
Мәлһәм гојуб јашаданды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Араз үстән көрпү салды,
Ловға шаһы әлә алды,

Дунја өзү һејран галды,
Көнд-кәсәкләр ишыгланды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Ачылыбды Хан сарајы,
Нахышларын јохду тајы,
Әкс етдирир көјдә ајы,
Тарихләрә из саланды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Туси, Бабәк һәвәслиди,
Чөлил, Чавид нәфәслиди,
Күл әтирли, уд сәслиди.
Бура гәдим бир чаһанды,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

Күл-чичәкли вәтәнә бах!
Даш үстүндә чәмәнә бах,
Дәр күлүндән синәнә тах.
Јашамалы бир дөврәнди,
Шан-шөһрәтли Нахчыванды.

ПАЈЫЗ ДҮШҮНЧӘЛӘРИ

Пајыздыр, ағачлар бәһрәләнибдир,
Бағбанын өмрүнүн күлшән чағыдыр,
Дағлар елә бил ки, јәһәрләнибдир,
Чобанын атланыб көчән чағыдыр.

Мешәни тәк кәсән көнлүн буланар,
Сачаглы сәјүдләр башын әјибдир.
Баһанда ајынын ағзы суланыр,
Армудун калы да инди дәјибдир.

Дурна гатарлашыб сәмадан учур,
«Саламат гал!» — дејир мәғрур дағлара.
Һәр дүшән јарпағы торпаг тез гучур,
Онлар јорған олур ана торпаға.

Кет-келә дәјишир тәбиәт донун,
Булуд ағырлашыр, јүк олур даға,
Нечә гәрибәдир һәјат ојуну,
Фәсилләр дон бичир ана торпаға.

Пајызын сон ајы, гышын илк чағы,
Кими ешгә дүшүр, кими ев гурур.
Тој-бүсәт бүрүјүр араны, дағы,
Гаршыда бәһрәли јени ил кәлир.

Дәмирли дағыны гар-човғун алды,
Дағлар һачаланды, әршә дајанды.
Ариф дә јолуну Гырхлардан салды,
Бу сәдагәт өмрү боју галанды.

КҮЛЛҮ ЈАЗ ДУРУР

Хәсис тәк пајлајыр күн шүасыны,
Шахтадан торпағын нәфәси сөнүр.
Човғундан горујан өз баласыны,
Чејранын үстүндә гар буза дөнүр.

Јол-ириз тутулур, лаллашыр сулар,
Күләк түғјан едир, Күнәш тәләсир.
Чајын көнарында лајлашыр бузлар
Көрпәчә јасәмән титрәјир, әсир.

Зирвәдә гартала, мави дәннизә,
Сәртлији өјрәдир амансыз күләк.

Торпаға, биткијә, јола-призә,
Маһны бәстәләјир камансыз күләк.

Чанавар кәзишир думанда-чәндә,
Борана, човғуна мәһәл гојмајыр.
Гаранлыг дүшәндә сохулур кәндә,
Јејиб дағытса да, көзү дојмајыр.

Гарыш-гарыш кәзиб чәннәт сандығым,
Дағлар гәрибсәјир, јол узаглашыр.
Чичәјини дәриб тәк доландығым,
Дағ-даға сығыныр, лап гучаглашыр.

Човғунун, боранын өмрү аз олур,
Тәслим олмалыдыр кечә күндүзә.
Гышын гаршысында күллү јаз дурур,
Өмрүндән пај верир кечә күндүзә.

НӘ КӨЗӘЛ

Гушларын нәғмәси, суларын сәси,
Јамјашыл мешәләр, дағлар нә көзәл!
Дујулур һәр јердә баһар нәфәси,
Булаглар нә көзәл, бағлар нә көзәл!

Лејсан јағышлары јујур чәмәни,
Јамачлар үрәји кәтирир вәчдә.
Арзулар көкүмдән гопарыр мәни,
Күнәш дә торпаға ејләјир сәчдә.

Нечә фүсүнкардыр бу ана торпаг,
Дәрә дә, тәпә дә күлүр үзүнә.
Сән доғма јурдумда көзәллијә бах,
Һәр тәрәф бүрүнүб күл дәнизинә.

Атыб ағ өрпәјин башындан дағлар,
Сәма ајна кими тәмиз көрүнүр.
Зирвәдән баханда бағчалар, бағлар,
Бәһрәли тарлалар дәниз көрүнүр.

САРЫ БҮЛБҮЛ

*Гарабағын Топхана мешәси әт-
рафында надир чичәк битир.
Адына Сары бүлбүл-Хары бүл-
бүл дејирләр.*

Илаһи гүввәнин гүдрәтинә бах!
Јарадыб чичәкдән Сары бүлбүлү.
Көр нечә санчылыб үрәјинә аһ!
Тиканлы гызылкүл-јары бүлбүлүн.

Јарадан јарадыб сәни де нечә?
Әтирли чичәксән, инчәдән-инчә,
Кизләтмә сиррини, ач бирчә-бирчә,
Сән нечә јарандын, Сары бүлбүлүм?

Сән чичәк дејилсән, һикмәтсән-һикмәт,
Гызылдан гијмәтли — ән надир сәрвәт,
Сәнсиз сөнүк олар бәһишт, һәм чәннәт,
Гој дојунча бахым, бары, бүлбүлүм.

Гол-ганад ачыбсан шеһли чәмәндә,
Мән күнаһ көрмүрәм зәррәчә сәндә,
Бахдым чан галмады, инан ки мәндә,
Көксүндә кәздирән јары бүлбүлүм.

Кечәни јатмајыб јүхусуз галдым,
Сәһрикар дәрвиши јадыма салдым,
Тәр чичәк бүлбүлү әлимә алдым,
Дағларын төһфәси, Сары бүлбүлүм.

Көрмөјинчө сәни инанмаз неч кәс,
Сәндә чатышмајыр бир исти нәфәс,
Гарабағдан кәлир һәјәчанлы сәс:
«Аманды горујун, Сары бүлбүлү»

Битдијин торпаға сүртәрәм үзүм,
Нечә јараныбса, еј ики көзүмг
Арифәм тапарам јенә мән өзүм,
Дәрәрәм әлимлә Хары бүлбүлү.

НАМЫ ДЕСИН ЧОХ САҒ ОЛ!

Динлә мәни, Мәһсәти,
Сев индидән зәһмәти.
Чатмајыб мәктәб јашын,
Чох јахшыдыр јаддашын.
Бөјүкләрә һөрмәт ет,
Ушағларла јола кет.
Өјрән дүјмә тикмәји,
Јахшы шәкил чәкмәји.
Сил һәр күн габ-гашығы,
Ол көзәллик ашиги.
Күлләри гојма сола,
Сусузлугдан мәһв ола.
Пишијә дә тумар чәк,
Чалыш тәзә күлләр әк.
Чох јатыб тәнбәл олма,
Јолдашдан дала галма,
Сев индидән идманы,
Идманчытәк кәз-долан,
Кәләчәкдә дүнјаны.
Сев гушларын сәсини,
Өјрән индидән, гызым,
Вәтәнин нәғмәсини.

Сев чичәји, чәмәни,
Севиндир өз ишинлә,
Һәм ананы, һәм мәни.
Мәним ағыллы, гызым,
Сөнмәјән дан улдузум.
Бөјү белә јаша дол,
Һамы десин чох сағ ол!

ҺИЈЛӘНИН СОНУ

(Тәмсил)

Дәрәни, тәпәни тутмушду бүркү,
Кәзиб јорулмушду гоча бир түлкү.
Көзләри узағдан гаралты чалды,
Севинчәк гачарағ үстүнү алды.

Көһнәлиб пасланмыш бир тәлә көрдү,
Ону јохламадан дәрһал көтүрдү.
Дүшүндү тәләни тез дүзәлдәрәм,
Дәләни, довшаны бурда көзләрәм.

Әлләшиб бир тәһәр тәләни гурду,
Кәнардан баханда кефи дурулду.
Узағдан бир аслан көрүрдү ону,
Билирди һијләди бу ишин сону.
Өзүнү о јерә јетирди дәрһал,
Түлкү көз ачмаға тапмады мачал.
Үз гојду гачмаға, бирдән сүрүшдү,
Гурдугу тәләјә о өзү дүшдү.

Һијләнин сонуну о, инди көрдү,
Аслан она бахыб севинди, күлдү.

Инсан дүшүнчәли иш тутса әкәр,
Көрдүю иш сонра хош бәһрә верәр.
Алданыб һижләјә чыхма јолундан,
Көзләмә башгасы тутсун голундан.

ЧАГГАЛ вә ДОВШАН

(Тәмсил)

Чаггал бир күн шад һалда,
Довшана деди јолда:
— Түлкү јаман зирәкдир,
Чох ишләрә кәрәкдир.
Һижләкәрдир, гочагдыр,
Белә кедәрсә бир күн
Бизә шаһ олачагдыр.

Довшан деди: — Ај Чаггал,
Данышма наггал-наггал.
Кими гә'риф едирсән?
Түлкү јолу кедирсән.
Ишин, әмәлин ајыб,
Һиндә тојуг галмајыб.
Һәгигәтдә өзүнү,
Көрмәјибсән бәлкә сән,
Адын Чаггал олса да,
Елә сән дә Түлкүсән.

ДОНУЗ ТҮФӘНКИ НЕЧӘ СЫНДЫРДЫ

Көрмүшдү күндүз чобан,
Јарпаглыгда чох габан.
Донузлар ојнашырмыш,
Мајаллаг да ашырмыш.

Овчулар ешитдиләр,
Вурмағы гәт етдиләр.
Ахшамдан сөзләшдиләр,
Сүбһ чағы бирләшдиләр.

Сәһәр күләк әсирди,
Бычаг кими көсирди.
Гышын оғлан чағыјды,
Бура Анзыр дағыјды.

Саға-сола бахдылар,
Јарпаглыја галхдылар.
Гушлар чивилдәширди,
Чығырлар бирләширди.

Кечдиләр дәрәләрдән,
От басмыш бәрәләрдән.
Гушлар пырылдашырды,
Сулар пычылдашырды.

Нәби дағын кечдиләр,
Мүнасиб јер сечдиләр.
Кәрим, Әли, Сәбзәли,
Данышдылар мезәли.
Овчулар овда иди,
Көзләри јолда иди.
Донуз изи көрсәнди,
Кәрим киши дилләнди:
— Бәрәдә мөһкәм дурун,
Кечиддә тәлә гурун.
Инди кәләчәк габан,
Вурарыг кечән заман.

Габан бирдән көрсәнди,
Овчулар бәрк сәксәнди.
Кәрим кечди габаға,
Габаны тез вурмаға.

Габан ишин билмишди,
Сајмајыб дүз кәлмишди.
Кәрим киши карыхды,
Түфәнки јана чахды.

Габан дүзкүн јол сечди,
Түфәнк дишинә кечди.
Түфәнки вурду даша,
Чумду овчу гардаша.

Ара бир ан гарышды,
Овчулар јаман чашды.
Нәрә гачды бир јаһа,
Горху дүшмүшдү чана.
Гачыб даша чыхдылар,
Горха-горха бахдылар.

Габан чыхыб дүз кетди,
Онлара ситәм етди.
Кәрим кәлди өзүнә,
Түфәнк дәјди көзүнә.
Дәр-дәмирин көтүрдү,
Өзүн кәндә јетирди.
Чамаат билди иши,
Нәрт олду Кәрим киши.

ЈАЈЛАГДА

(Нағыл)

Бир күн сәһәр сүһи чағы,
Сәс бүрүдү Көјдағы.
Дәрман оту јығмаға,
Зирвәләрә чыхмаға.

Топлашды шән ушаглар,
Јола дүшдү гочаглар.

Ушаглар чох кетдиләр,
Јолу јары етдиләр.
Јорулдулар, дурдулар,
Дашдан евчик гурдулар.

Көјдә булуд ојнады,
Јол кетмәјә гојмады.
Гојун-гузу сыхлашды,
Даш алтына топлашды.

Гошгар гајадан бахды,
Одлу шимшәкләр чахды.
Тутулду көјүн үзү,
Јағыш бүрүдү дүзү.

Дамчылар тој чалырды,
Гајалар сәс салырды.
Ојнајырды сәрчәләр,
Төкүлүрдү гөнчәләр.

Гојун-гузу топ олду,
Чалалара су долду.
Гузулар да мәләшди,
Көпәк дуруб кәрнәшди.

Күнәш көјдән бојланды,
Дағлар, дашлар чанланды.
Думан јерлә сүрүндү,
Фатма нәнә көрүндү.
Көјдән асды бир һана,
Верди једди рәнк она.

Көрдү ону ушаглар,
Марагланды гочаглар,
Һанадан сөз ачдылар,
Бәһсә дүшүб гачдылар.

Оғлан гыза гарышды,
Мәсафә мин гарышды,
Һананын алтдан кечмә,
Асан дежил јол сечмәк.

Олмаг үчүн гыз, оғлан,
Лазым иди гәһрәман.
Ушаглар чох гачдылар,
Дәрә-тәпә ашдылар.
Һеч кәс чата билмәди,
Әл дә ата билмәди.

Һана бирдән јох олду,
Көрән она нә олду?!

Јағыш јағды, тез кәсди,
Сәрин күләкләр әсди.
Ачылды көјүн үзү,
Чичәк бүрүдү дүзү.

Күнәш кетди батмаға,
Ушаглар да јатмаға.

ГОША БУЛАГ

Мен әсдикчә бичәнәкдән,
Шен дамчылар һәр ләчәкдән,
Дәрмәк үчүн тәр чичәкдән,
Кәлдик јенә дүзә чыхаг,
Гоша булаг, Гоша булаг!

Јазда гојнун долур гызла,
Дурналарын өтүр сазла,
Өпүшүрсән хан Аразла,
Буз сујундан нечә дојаг,
Гоша булаг!

Сәфалыдыр булаг көзүн,
Бир лоғмандыр дәрән-дүзүн,
Бәстәкарсан сәнин өзүн,
Әтрафында һалај вураг,
Гоша булаг!

Һәсрәтиндән јана-јана,
Хәстә ичсә кәләр чана,
Биз көрпәјик, сәнсә ана,
Сәндән нечә ајры дураг,
Гоша булаг!

Алачыгдыр дөрд бир јанын,
Тој-бүсатла кечир анын,
Шөһрәтисән Нахчыванын,
Сән гәлбимин одуна бах,
Гоша булаг!

Ариф сәнә гонаг олду,
Пајыз кәлди күлләр солду,
Сәни көрдүм көзүм долду,
Гој јенә дә мәчлис гураг,
Гоша булаг!

ТӘБИӘТӘ ВУРУЛМУШАМ

Бахыб ахан көј сулара,
Чешмә кими дурулмушам.

Һејран олуб бу дијара,
Үлвијјетә вурулмушам.

Һәјат ачы-ширин олур,
Булбул көчүр, күл дә солур.
Дүшүндүкчә синәм долур,
Мән сәнәтә вурулмушам.

Бир јан мешә, бир јан дағды,
Бир јан чәмән, бир јан бағды,
Һәјат верән бу торпағды,
Тәбиәтә вурулмушам.

Ушағлар шән, күләрүздү,
Бир јан дәниз, бир јан дүздү,
Улдузларын бир чүт көздү.
Сәадәтә вурулмушам.

Јашыл мејнә көјә галхыр,
Салхымлардан шәрбәт ахыр,
Синәләрә улдуз тахыр,
Бу дөвләтә вурулмушам.

«Ағ гызыл»дан дағ учалыр,
Зәфәр бурда мәскән салыр,
Адам бахыб һејран галыр,
Бу сәрвәтә вурулмушам.

Нахчываным көз охшајыр,
Минкәчевир нур пајлајыр,
Ширван Мили сораглајыр,
Сәдағәтә вурулмушам.

Низаминин сөз һикмәти,
Фүзулинин мәһәббәти,

Нәсиминин мәтанәти,
Ше'ријјетә вурулмушам.

Гардашлары бирләшдирән,
Екранларда көрүшдүрән,
Халға халгдан һикмәт дејән,
Сөз-сөһбәтә вурулмушам.
Бир чәннәтдир бахсан һәр јан,
Һүнәринә олдум һејран,
Нур чиләјән Азәрбајчан,
Шеһрәтинә вурулмушам.

БАҲАРЫН НӘФӘСИ

Дағ гочу дајаныр уча гајада,
Төһлүкә оlanda һавадан дујур,
Гарталлар гыј вурур мави сәмада,
Санки зирвәләри онлар горујур.

Баһарын нәфәси чәнди-думанды,
Дәрин дәрәләрдә сыхлашыр јенә.
Баһар тәбиәтә бәзәк вуранды,
Булудлар ојнашыр, чахнашыр јенә.

Зирвәјә бағлајыб голун-ганадын,
Араз чәһд еләјир Күрә говуша.
Икидләр доғрулдуб әскәри андын,
Интизар анаја кәлир говуша.

Көзәлин сачыны күләк дарајыр,
Мән гитә едирәм әсән күләјә.
Көзәлин гојнунда күләк ојнајыр,
Дүзү, гысганырам ону күләјә.

Кечәни, күндүзү о таразлајыр,
Иш күнүн артырыр, јаратмаг үчүн.
Дәрәни-тәпәни о низамлајыр,
Көзәл не'мәтләри јаратмаг үчүн.

Һәр фәсил торпаға бир бәзәк вурур,
Тәбиәт инсанын күлүр үзүнә.
Баһар рәссам кими лап башда дурур,
Сәрир ләвһәсини јерин үзүнә.

Кәлин хончасыны бәзәјир ана,
Мин севинч ичиндә дүзәлир јола.
Өзү бир кәлинә бәнзәјир ана,
Севинч бәхш еләјир кетдији јола.

ГЫЗЫЛ ВӘ ТОРПАГ

Гызыл деди: — Еј торпаг,
Сәчдә едирәм сәнә.
Мән өзүм дә көрпә тәк,
Сығынырам синәнә.

Чыхарт мәни синәндән,
Десинләр нә көзәлдир.
Фајда верим Вәтәнә,
Демәсинләр хәзәлдир.

Торпаг деди: — Билирәм,
Сән нечә гијмәтлисән.
Көзәлләрин бојнунда
Нә гәдәр зинәтлисән.

Мән сәни кизләтмәсәм,
Гәдир-гијмәтин олмаз.

Дүшәрсән әлдән-әлә
Гызыл сөһбәтин олмаз.

Инсанын да гијмәти,
Сөзүдүр, сөһбәтидир.
Көрдүјү агил ишләр,
Халгына хидмәтидир.

ИЛК ГАР

Сәһәр дурду Мәһсәти,
Гарлы көрдү һәјәти.
Гары тәзә көрүрдү,
Чохлу суал верирди.

Чох бојланды, чох бахды,
Вурду әлини гара.
Ону алды әлиנә,
Топ тәк вурду дивара.

Гар јағырды бу гызын,
Јанағына, гашына.
Санки чуна өртмүшдү
Шахта баба башына.

Бирчә анда бу һәјәт
Ушагларла долмушдү.
Кимиси шахтабаба,
Кими Гаргыз олмушдү.

ВЭТЭН ОҒЛУ

Курмустанда табии фәлакәт заманы 28 нәфари хилас едәркән гәһрәманчасына һәлак олмуш Раһиб Мәммәдовун хатирәсинә.

Селләрдән күчлүдү сәнин гејрәтин,
Өлүмүн үстүнә шир кими кетдин.
Алыб чајнағындан бу фәлакәтин,
Көр нечә ушағы сән хилас етдин.

Дәрдли аналарын ахан көз јашы,
О кечә чағырды сәни көмәјә.
Дөјүшә атылдын селләрә гаршы,
Вердин һәјатыны нечә көрпәјә.

Сәни гәрг едәркән о дашгын сулар,
Кимсә көмәјинә чата билмәди.
О кечә көрәсән һардан дүјдулар —
Атан да, анан да јата билмәди.

Көзләри долухуб булудлар кими,
Бир гыз сачларына гара бағлады.
Бу накам севкијә күнаһкар кими,
Тәбиәт јас тутду, көјләр ағлады.

Аналар чағырды сәни һараја,
Үрәјин бу гәмә илк јанан олду.
Бир ана вермишдир сәни дүнјаја,
Һәјатда нә гәдәр көр анан олду.

Еј өлмәз гәһрәман, еј икид әскәр!
Өлүмүн јандырыб-јахды гәлбими.
Јаддан чыхмајачаг бу өлмәз һүнәр,
Халглар достлуғунун тимсалы кими.

САЛАТЫН

Ермәни гулдурлары тәрәфиндән вәһшичәсинә өлдүрүлмүш журналист Салатын Әскәрованын хатирәсинә.

*«Нә көзәл чичәкдир!
Һејиф ки солачаг!»
(Салатын)*

Әлимдә көрәркән Хары бүлбүлү,
Көксүнү өтүрүб суал да вердин.
Тә'риф дә ејләјиб Сары бүлбүлү,
«Һејиф ки солачаг!» Сән нијә дедин?

«Бу чичәк дејил, һикмәтдир-һикмәт,
Мәканы һарадыр? Һарада битир?
Бах бу битән јерләр чәннәтдир-чәннәт,
Илаһи, сән мәни о јерә јетир!»

Бир анын ичиндә нәләр дүшүндү,
Дедији сөзләрдән көзләри долду.
Бир сојуглуг дүјдум, бахдым үшүндү,
Чичәк дә әлимдә саралды-солду.

Дедим бу чичәји дәрәрсән бир күн,
Гарабағ чөлүндән-Чыдыр дүзүндән.
Дүшмән бир ләчәјин гопартса күлүн,
Ганлы јаш ахыдар, инан көзүндән.

Дедин ки, чичәји дәрәчәм өзүм,
Кәлән баһар чағы, күнәшли күндә,
Мән сәнә диләдим сәбир, һәм дөзүм,
Сәндән узаглашды севдијин күн дә.

Көрдүкчә халгынын ағыр дәрдини,
Чалышдын јазасан камил бир әсәр.

Чәкдин кечә-күндүз көрпә дәрдини,
Билмәдин үстүнә гара јел әсәр.

Нечә гыјды сәнә вәһши чәлладлар!
Гојмадылар вида, сон сөз демәјә.
Дирәнди синәнә дүз автоматлар,
Гојмадылар ахан ганы силмәјә.

Билмәди гејрәтсиз, о гансыз гулдур,
Гадына әл ачмаз гејрәтли киши.
Чәллада чеврилди амансыз гулдур,
Танры бағышламаз бу һагсыз иши.

Галыб көзү јолда, јатмајыр Чейһун,
Гапы ачылдыгча јериндән галхыр.
Һеч нәјә, һеч сөзә бахмајыр Чейһун,
Һәлә дә сән кәлән јоллара бахыр.

О Хары бүлбүлү дәрә билмәдин,
Гызыл гәрәнфилләр јорғанын олду.
Чейһуну сәсләдин, көрә билмәдин,
Торпаға чиләнән ал ганын олду.

Шәһидләр мејданы, о гәмли торпаг,
Күкрәди дәниз тәк долду, бошалды.
Синәси јаралы, о нәмли торпаг,
Јени бир гарталы гојнуна алды.

ӘМЗИЈИ АТДЫ ӘРУС

Бахыб јолдашларына,
Сәһвини тез анлады.
Әмзији кизләдәрәк,
Өзүнү дә данлады.

Сөз верди ки өзүнә,
Әмзији атачагдыр.
Бизим бу дәчәл Әрус,
Әмзиксиз јатачагдыр.

Сефир күлү, чичәји,
Шән маһнылар охујур.
Әлван тәр чичәкләрдән,
Көзәл чәләнк тохујур.

Әмзијин атан кими
Сиз дә севин бу гызы.
Әмзиксиз јатан кими,
Охшајын бу улдузу.

Көтүрмәјиб миннәти,
Әмзијин атды Әрус,
Көтүрмәјиб төһмәти,
Әмзиксиз јатды Әрус.

Инди севин бу гызы,
Ишыг сачан улдузу.
Бөјүсүн јаша долсун,
Әлиндә әмзији јох,
Әлиндә китаб олсун.

МӘНИМ КӨЗӘЛ КУКЛАЛАРЫМ

Мән сизә һәјат верәрәм,
Бахыб сизә ад верәрәм,
Учмаға ганад верәрәм.
Мәним көзәл куклаларым,
Көмкөј көзлү куклаларым.

Дүзленин инди чәркәжә,
Чәкиләк сакит кушәжә,
Һаггыныз вар өјүнмәжә.

Мәним көзәл куклаларым,
Көмкөј көзлү куклаларым.

Әјләнмәжә вахт да чохдур,
Сизи дөјүб әзән јохдур,
Ичиниздә пахыл јохдур,

Мәним көзәл куклаларым,
Көмкөј көзлү куклаларым.

Истәјирәм данышасыз,
Күсүбсүнүз? Барышасыз,
Дуруб бизә гарышасыз,

Мәним көзәл куклаларым,
Көмкөј көзлү куклаларым.

Мән јатырам, сиз дә јатын,
Јухунуза шәкәр гатын,
Чох јатсам мәни ојадын.

Мәним көзәл куклаларым,
Көмкөј көзлү куклаларым!

АРАЗЫН НӘҒМӘСИ

Халә јазычысы Мирзә Ибраһимова.

Араз ахыр силә-силә,
Саһилләрин силә-силә.
Көз јашымдыр јаған јағыш
Дүшүр чаја килә-килә.

Гушлар кечир синә-синә,
Јар күл тахыб синәсинә.

Гурбан олум һәм елимә,
Һәм көзүнүн киләсинә.

Араз боју аддым атдым
Бир күл дәриб чаја атдым.
Күл саһилә чыхан кими
Истәјимә санки чатдым.

Бир гыз күлү тез көтүрдү,
Әлдән-әлә о өтүрдү.
Јад көз она бахан анда
Ләчәк гөнчәни өртүрдү.

Гыз о күлү әзизләди,
Јарпагыны тәмизләди.
Јад көзләрдән горујараг
Өз гојнунда тез кизләди.

Һәммин гөнчә чичәк олду,
Ачылдыгча көјчәк олду.
Ләчәјиндән бир тум дүшдү
Күл бөјүдү, дибчәк долду.

Даг дөшүндән лалә галхды,
Һәсрәт илә бизә бахды.
Араз ону севдијиндән
Синәсинә алыб тахды.

Күл ләчәји сәрһәд кечди,
Саһил багда бир јер сечди.
Елчи кими кәлмишди о,
Күлләр ону башчы сечди.

ЧЭСУРЛАРЫН МАҢНЫСЫ

Гој јајылсын һәр тәрәфә сәсимиз,
Чығыр олсун бизим тәзә изимиз,
Нәгмә илә гој ојансын кәндимиз.
Чәсурларыг јол сәлырыг фәзаја,
Гагарин тәк јол ачырыг сәмаја.

Зәфәр бизи јаратмаға сәсләјир,
Вәтән бизә бөјүк үмид бәсләјир,
Нурлу сабаһ инди бизи көзләјир.
Дүшәчәјик бу күн, сабаһ дүз Аја,
Гагарин тәк јол ачырыг сәмаја.

Күндән-күнә әмәјимиз күл ачыр,
Көнүл күлүр, телли сазым дил ачыр,
Низамиләр јолумуза нур сачыр.
Дөнмәзләрик из салырыг биз Аја,
Гагарин тәк јол ачырыг сәмаја.

ВӘТӘН МҮЛКУ

Әринмәзин гары тала,
Дағ дөшүнү думан ала.
Дағлар сәни мәст еләјә,
Чобан гардаш түтәк чала.

Ат үстүндә чых Копара,
Сүд төк орда тәмиз гара.
Ичиб раһат олан заман,
Сөз вер јенә ихтијара.

Дәли чајы адлајасан,
Кәзиб-кәзиб дојмајасан,

Үзәсэн күл дәнизиндә,
Бирчә нискил гојмајасан.

Чичәклидән күл дәрәсэн,
Севдијинә көндәрәсэн.
Турш судан су ичән заман
Телли сазы динләјәсэн.

Гызылгаја, Дәмирли дағ,
Дөрд тәрәфи сәфалы бағ.
Јүз дәрдин о дәрманыдыр,
Ахыб кедән једди булаг.

Мөһтәшәмдир Баллыгаја,
Бәнзәри вар бир сараја.
Бал сүзүлүр килә-килә,
Гисмәт олур Әјричаја.

Гырхлардан бах Хан Араза,
Меһ кәтирән хош аваза.
Вәтән мүлкү бир чәннәтдир,
Оғул истәр ондан јаза.

ПОЕМАЛАР

АНА НӘФӘСИ, ҺӘКИМ ӘЛЛӘРИ

*«Бир инчи сафлығы варса да суда,
Артыг ичиләндә дәрәд верәр су да».*
(Н. Кәңгәви)

Мин бәзәк вурса да торпаға баһар,
Вахтсыз туфан гопса онлар күл олар.
Вә'дини демәјир амансыз фәләк,
Она көмәк дурур ахан су, күләк,
Үрәк тәләб едир, јазмамаг олмаз,
Гызылкүл тикансыз, эзабсыз олмаз.

* * *

Ана нәфәсини дујмаг чәтиндир,
Ана дөзүмлүдүр, ана мәтиндир.
Өвлады һәјата бәхш едән ана,
Өзү нур чиләјир бөјүк чаһана.
Һәјатла чарпышан күчсүз бир оғлан,
Анаја көз дикир, күч ала ондан.
Һиддәтлидир ана, күчлүдүр ана,

О мејдан охујур чүмлә-чаһана:
—Оғлум јашамалы, өлмәмәлидир-
Саралыб-солса да дирилмәлидир.
Аналыг һаггым вар, мән јаратмышам,
Кечәләр сүбһә тәк мән јатмамышам.
Мәнлијим тапданса, һәјат дајанса,
Јер үзү алышса, јер үзү јанса:
Лазым кәлсә инан, өз һәјатымла,
Өз ләјагәтимлә, ана адымла,
Оғлуму туфандан горујачағам,
Ону нәфәсимлә јашадачағам,
Чәбрајыл, Әзрајыл кимдир? Сиз билән!
Дунјада онлардан кимдир төрәјән!?
Ананын бәтниндән кәлмәјән һәр кәс,
Адлана билмәз бил, дунјада о шәхс.
Анасыз һәјатын өзү сөнүкдүр,
Аналыг шәрәфи даһа бөјүкдүр.

Өнүндә өвлады саралыр, солур,
Күн кечир, ај кечир — једди ај олур.
Ананын көз јашы ахыр, һеј ахыр,
Үзүндә из салыр, сачы гар олур.

Икинчи јашадан һәким өзүдүр,
Хәстәни јашадан агил сөзүдүр.
Гајгыкеш, сәмими-камил бир инсан,
Үмидсиз хәстәјә чан верәр инан.

Ана хәјалдадыр: — «Чаванча бир гыз,
Һәјатда парлајан парлаг бир улдуз!
Хилас етмәлидир мәним баламы,
Јохса, мәһв едәрәм чүмлә-аләми».
Хәстә әлдән кедир, чәтин мәгамдыр,
Һәјатла чарпышан мәтин оғланды.
Һәким Хурамандыр, ијнә әлиндә,
Һәјат ешги јашар дүз әмәлиндә.
Анаја нә десин, нә етсин инди?

... О демәк истәјир, дејә билмәјир,
Ахан көз јашыны силә билмәјир.
Чәтин анлар кәлир, белдән су чәкмәк,
Јалвармаг, јахармаг, јохса әл чәкмәк?
Һәкимин үмиди бунадыр анчаг,
Јохса хәстә көзүн јәгин јумачаг.
Рисгә кетмәлидир, јубанмаг олмаз,
Дәнликдә дән јохса, чувал да долмаз.
Јени бир үсула һәким әл атыр,
Сонсуз хәјалларла кечәни јатыр.
Ағрылар, эзаблар, бу ишин сону,
Доктордан апарыр ширин јухуну.
Үрәкдән јапшыса инсан бир ишә,
О, галиб кәләр бил, ән чәтин ишә.
Чәкинмир һеч нәдән, бу бөјүк инсан,
Өлүм ондан горхур, сән буна инан.
Хәстәнин һалы ағырдыр-ағыр,
Үмидсиз бахышлар һәкимә бахыр
Хәстә өз һушуну итирир јенә,
Һәкимсә үмидин итирмир һәлә.
Үз тутур анаја, о чәсур инсан:
— Јашамаға кәрәк там инанасан!
Аһ-налә сағалтмаз, ағыр хәстәни,
Сағалдар дүшүнчә, ағыл хәстәни.
Бејини чәрраһсыз сағалтамалыјыг!
Белин илијини јохламалыјыг.
Лазымдыр дөзмәк, е'тибар етмәк,
Нә лазым дејишмәк, сәрт јолла кетмәк.
Дејир бу сөзләри ағыллы бир гыз,
Јени үмид верән парлајан улдуз.
Хураман һәкимдир үмид чырағы,
— Севинч бәхш еләјир инчә додағы.
Садәлик, зәрифлик, бир дә ки, гүрур,
Әјилмиш сарајы бир ме'мар кими,
Тәмкинлә, ағылла јенидән гурур.
Һәлимә ханымдыр камил устады,

Дилләр әзбәридир Һәлимә ады.
Доктор Һәлимәдир һикмәт өјрәдән,
Чәсарәт, гејрәт, чүр'әт өјрәдән.
Сөнән бир чырағы јандыран одур,
Көзләрә нур сачан о өзү нурдур.
Онун әлиндәдир хәстәнин чаны,
Һәјата гајтарыр јохдан инсаны,
Онун бир бахышы бир һәјат верир,
Һәр сөзү хәстәјә гол-ганад верир.
Өзү бир мәктәбдир, тәдбири дәрин,
Еј чаван һәкимләр! Кедин өјрәнин.
О, долгун гијмәтин һәлә алмајыб,
Даш-гаша, дөвләтә мејил салмајыб.
Хәстә күлүшүдүр вары-дөвләти,
Мәктублардыр онун бөјүк сәрвәти.

* * *

Һәким вар, хәјалы пулун јанында,
Хәстәјә јан бахыр, чибә көз дикир.
Микроблар доланыр мурдар ганында,
Гајчысы мәдәдә, јараны тикир.

* * *

Һәлимә ханымдыр мүдрик бир ана,
Онун бәнзәри вар бөјүк Логмана.
Гартал тәк бахышы, ағыллы сөзү,
Ничат ачарыдыр сәрраф тәк өзү.
Бахыш вар, һәјата инсан гајтарыр,
Бахыш вар, һәјатда туфан голпарыр.
Мән гибтә едирәм камил инсана,
Шөһрәти јарашыр чүмлә-чаһана.
Хәстәнин күлүшү көчүб үзүнә,
Тәмиз виҷданына, парлаг көзүнә.

Хәстәләр севинир, хәстәләр күлүр,
 Ананын үзүндән инчи сүзүлүр.
 Једди ај узалы галан бир чаван,
 Он сәккиз јашына чатан бир оғлан:
 Үмид чырағыны јандырыб дурур,
 Сынаг мејданында өзү отурур.
 Хәстә јаваш-јаваш аддымлар атыр,
 Ата да севинир,
 Ән јүксәк, ән үлви арзуја чатыр.
 Һәкимләр руһ верир чаван оғлана
 Нә гәдәр көз бахыр, шүкр едир ана.

Һәкимин бахышы, сөһбәти-сөзү,
 Шәфалы әлләри, инамын өзү;
 Ананын нәфәси, јухусуз көзү,
 Јени һәјат верир сөнән бир шама,
 Севинчләр бәхш едир гәмли ахшама.

Биздә вар инсана гајғы, мәһәббәт,
 Адамы учалдан гајғылы сәнәт.
 Ким ки сәнәтини өјрәнсә дәрин,
 Тапар дәрманыны чарәсиз дәрдин.

Бир јаны көј Хәзәр, бир јаны боз чөл,
 Көр нәләр данышыр, сөјәјир бу көл:
 Јерә дә, көјә дә санки һөкмуран,
 Кәрим хан јашарды бурда бир заман,
 Јох иди дөвләтдә бу ханын гајы,
 Једди рәнк чалырды онун сарајы.
 Ағзына алмышды дүзү-дүнјаны,
 Гојун сүрүләри, дөвә карваны,
 Илхылар, нахырлар гатар-гатарды,...
 Ханын Чејран адлы бир гызы варды.
 Чејран көзәлликдә гәнирсиз иди,
 Ағылда, камалда мисилсиз иди.
 Һәм јаман шылтагды, һәм дәлиганлы,
 Кәзиб-доланарды, охлу-каманлы.
 Сејринә чыхарды чөлүн-чәмәнин,
 Јухусу олмазды ону көрәнин.
 Сајсыз ашыглары сајмазды Чејран,
 Ағ көлә бахмагдан дојмазды Чејран.
 Тәкчә бу јерләрдә чаглајан булаг,
 Өпәрди бу гызын додагларыны,
 Јујуб-охшајарды ајагларыны.

Көзәлләр кәзмәјә кәлдији заман,
 Чејраны көрмүшдү чаван бир чобан
 О күндән түтәји нәлә чәкәрди,
 Ганлы көз јашыны көлә төкәрди.
 Гушлар ганад чалыб кәләрди ора,
 Күнәш өз нуруну әләрди ора.
 Чејран ешидәндә түтәк сәсини,
 Боға билмәјирди өз һәвәсини.
 Санки түтәк сәси сеһирли иди,
 Дил ачыб Чејрана кәл-кәл дејирди.
 Күнләрин бириндә күнорта чағы,
 Кәзмәјә кәлмишди Чејран булағы.

Җенә түтәјини чалырды Чобан,
Чејранын чаныны алырды Чобан.
Гыз дөзә билмәјиб јахына кәлди,
Елә бил Ағ көлә бир сона кәлди.

Чобан ихтијарсыз галхыб ајаға,
Фәрәһлә баш әјди эзиз гонаға.
Дәрин еһтирамла деди: — Еј пәри,
Јаман шад етдиниз мән тәк нөкәри,
Нечә гуллуг етсин гулунуз сизә?
Чејран күлүб деди: — Үрәјинизә
Ајры шеј кәлмәсин, мөһрибан Чобан!
Бу түтәк сәсинә олмушам һејран.
Одур ајағына кәтирән мәни,
Сөзлә демәк олмур үрәк дејәни.
Нијә гәмли-гәмли чалырсан елә?
Нәдир фәған едән бу фәрјад белә?

Бу суал чобаны чашдырды әввәл,
Сонра гәмли-гәмли сөјләди: — Көзәл!
Әлачсыз севкидир мәни ағладан,
Бу түтәк сәсини белә чағладан.

Чејран фикрә кедиб, мәтләби ганды,
Јасәмән чөһрәси од тутуб јанды.
Утана-утана сөјләди: — Чобан!
Фәған ејләмәклә овланмаз чејран, ...
Севки сәрт зирвәдир, әкәр ора сән,
Галхсан истәјинә чата биләрсән.

Нә гула фәрг гојар, нә хана севки,
Атды кәмәндини Чејрана севки.
Мәһәббәт һөкмүнү верәндән бәри,
Раһатлыг билмәди бу көзәл пәри.
Јухусу перикди үрәк сәсиндән,
Ајрыла билмәди түтәк сәсиндән.

Һәрдән бу јерләрә гыз ајаг алды,
Гәлбләр бир-биринә мејлини салды.
Ағ көлүн јанында көрүшдү онлар,
Мәһәббәт одуна алышды онлар.
Јоллар ахтардылар говушмаг үчүн...

Вәзир бу јерләрдән кечәркән бир күн,
Онлары көрмүшдү булаг башында,
Илдырым чахмышды санки башында.
Һејрәтлә бахмышды хејли онлара,
Тәлә һазырлајыб бу гәлби гара.
Вәзир Кәрим ханы кәтирди ова,
Чөлләри долашыб, ат гова-гова:
Чејрана, чүјүрә кәмәнд атдылар,
Ағ көлүн јанына кәлиб чатдылар.
Узағдан көрүнчә гызы Чејраны,
Елә бил гәфилдән вурдулар ханы.
Һејрәтлә сорушду:

— Бу нәдир, вәзир?
Гызым бу чөлләрдә сөјлә нә кәзир?
Јохса ашиг олуб бу лут Чобана!
— Бәли, әрз ејләјим, мөһтәрәм хана.
Мејлини салыбдыр бу гул Чејрана,
Гызыныз ағлыны итириб јаман,
Јаман хәстәликдир аман, дад аман!
Онлары бурада чох көрмүшәм мән,
Кәрим хан гәзәблә сорушду:
— Бәс сән!

Нијә демәјибсән әзәлдән буну,
Ганына бәләјәм көпәк оғлуну.
Өзүнү о јерә гојмады вәзир.
Сөјләди:

— Кәрим хан, көрмүшәм тәдбир,
Вәзир ушаг дејил, ону јахшы бил.
Ова чыхмағымыз сәбәбсиз дејил:
Сәни ов адыла кәтирдим ки, сән,

Һәр шеји көзүңлө өзүн көрөсөн.
Ахы тутулмајан һәр һансы оғру,
Хандан да доғрудур, бәјдән дә доғру.

Бығыны чејнәјиб, сорушду Кәрим;
— Нә етмәк лазымдыр, инди, вәзирим?
— Бир гылынч бәс едәр, мәнчә Чобана,
Бу јахшы дәрс олар гызын Чејрана.
Хан деди:

— Јох, вәзир, бу горхулудур,
Гызым көрүрәм ки, ешгин гулудур.
Бах нечә отуруб, көр гоша онлар?
Бајагдан верибләр баш-баша онлар.
Ганына бәләнсә әкәр о көлә,
Чејран ата биләр өзүнү көлә.
Гаралар очағым, сөнәр чырағым,
Одур бу дүнјада архам, дајағым.
Јолундан аздырыб ону бу мурдар,

Вәзир фикирләшиб чыхарды гәрар:
— Гәфилдән онларын үстүнү алсаг!
Чејран әлимиздән һара гачага?

Ашигләр тәләдән хәбәрсиз иди,
Севән үрәкләри кәдәрсиз иди.
Хејли аралыда вериб баш-баша,
Онлар отурмушду саһиллә гоша.
Јенә чаглајырды сәси түтәјин,
Руһуну чалырды ики үрәјин.
Нечә бәхтәвәрди бу анда онлар,
Хошбахт олачагмы чаһанда онлар?!
Һардан биләрдиләр елә бу заман,
Гәддар вәзир илә залым Кәрим хан
Онлары тәләјә салмаға кәлир,
Чобанын чаныны алмаға кәлир.

Хан илә вәзири көрүнчә Чобан,
Сусду түтәјинин наләси бир ан.
Тәшвишлә јериндән ајаға галхды,
Һејрәтлә Чејранын үзүнә бахды.
Сөјләди:
— Көрәсән, о ики атлы,
О шимшәк сүр'әтли, о јел ганадлы.
Қимләрдир, шығајыб бураја кәлир?
Күмүш гылынчлары одур, сәсләнир.
Чејран атасыны таныды дәрһал,
Севән үрәјиндә сонсуз бир мәләл.
Һәсрәтлә Чобанын үзүнә бахды,
Бир дамла көз јашы үзүнә ахды.
Сөјләди:
— Гачмаға јохдур бир имкан,
Бизи өз торуна салмышды заман.
Әфсус ки, охумуз тез дәјди даша,
Бу севда јолумуз чатмады баша.
Сәнинлә дојунча дејиб, күлмәдим,
Мән сәни бәхтәвәр едә билмәдим.
Јалвармаг әбәсдир залым атама,
Тә'сир етмәјәчәк һалым атама.
Көрүрәм чошубдур кини-нифрәти,
Бизә бағышламаз бу гәбаһәти.
Әлвида, әзизим, ајрылмалыјыг,
Әбәди дүнјада говушмаг үчүн.
Бизи хәлг еләјән јарадан халиг,
Артыг өз һөкмүнү верибдир бу күн.
Сәнин өлүмүнү көрүнчә бурда,
Гој елә гәрг олум мави суларда.
Исти көз јашлары боғду Чејраны,
Өмрүндә илк дәфә өпдү Чобаны.
Сыхды бир-бирини кәксүнә кәичләр...
Хан кәлди ирәли әлиндә хәнчәр.

Кәрим хан онларын үстүнү алды,
Чобан өз жериндә гуружуб галды.
Бир анда атылды Ағ көлө Чејран,
О дүнја көзәли, зүлфү пәришан.
Ағ көлү гучараг, о узаглашды,
Көј ләпәләр илә гыз гучаглашды.
Гәрг олду сулара о көзәл пәри,
Ханын кәлләсинә чыхды көзләри.
Галдырыб јухары тез гылынчыны,
Вәзирә ендирди өз гылынчыны.
Ону өз ганына гәлтән ејләди,
Чобана дәјмәјиб, белә сөјләди:
— Чәкил көзләримдән, сән еј угурсуз!
Долан јад чөлләрдә, јаша ач, сусуз.
Бу елләр, обалар сәнә јад олсун,
Јаша, Чејранымын руһу шад олсун.
Изин тапылмасын кәсәкдә-кәнддә,
Көзүмә көрүнмә бу мәмләкәтдә.

Кәдәр Кәрим ханын белини бүкдү,
Пешиман гајытды өз сарајына.

Накам севкисинә көз јашы төкдү,
Чобан үз чевирди Самур чајына.

Өтүшдү һәфтәләр, доланды ајлар,
Јерлә-јексан олду гәдим сарајлар.
Удду гара торпаг Кәрим ханлары,
Анчаг унутмады наһаг ганлары.
Залымын јувасы хараба галды. . .
Бајгушун јерини бүлбүлләр алды.
Ағ көлүн адыны дәјишди елләр,
Она Чејранбатан деди нәсилләр.
Бу көлә гарышды Самурун сују,
Нәғмәләр охуду дүзәнләр боју.

Чәннәтә чәврилди бу ана торпаг,
Бол бәһәр јетирди һәр бағча, һәр бағ.
Мин бусат гурулду Чејранбатанда,
Дејирәм, бәлкә дә Чејран батанда:
Онун көз јашындан јараныб бу көл,
Өтүб гәринәләр, кечиб нечә ил.
Чејранын көз јашы һеч вахт гурумур,
Јашадыр гәмини өтән дөвранын.
Чобанын голудур дејирләр Самур,
Бојнуна доланыр накам Чејранын.

АЈЫ ВӘ ЧОБАН

Бир күн ахшам Боз ајы,
Адлады Дәли чајы.
О, архача јан алды,
Аста-аста фит чалды.
Басыб кечди чәпәри,
Пис олмады сәфәри.

Гојунлар неч һүркмәди,
Ит дә она һүрмәди.
Сечди јекә бир гојун,
Деди: «олачаг тојун».

Дәрәләрдән сел кими,
Тәпәләрдән јел кими,
Кәтирди мағараја,
Бахмады ағ-гараја.
Вурду јерә гојуну,
Гуртардылар ојуну.
Алды онун чаныны,
Сорду тамам ганыны.

Чобаны јуху тутду,
Сүрүнү дә унутду.
Чобан сәһәр ајылды,
Күнәш даға јайылды.
Сүрүнү сајды чобан,
Нараһат олду јаман.

Јох олмушду боз гојун,
Тапмады бир чәнкә јун.
Ону фикир алмышды,
Гојун һарда галмышды?!

Чарығыны бәркитди,
Чобан көздән тез итди.
Чох ахтарды тапмады,
Даһа чобан јатмады.

АЈЫНЫН ИҚИНЧИ СӘФӘРИ

Бир күн јенә Боз ајы,
Кечди һәммин кур чајы.
О, архача јанашды,
Тез һасара дырмашды.

Гојунлар неч һүркмәди,
Ит дә она һүрмәди.
Сечди јекә бир гојун,
Деди: «Олачаг тојун».

Булуддан ај бахырды,
Һәрдән шимшәк чахырды.
Чобан фикрә далмышды,
Бу ишә мат галмышды.

Даһа дөзә билмәди,
Тәрини дә силмәди.
О, түфәнкә атды әл,
Тәтијә тез чатды әл.
Истәди вурсун ону,
Гуртарсын ишин сону.

Чобан хәјала кетди,
Ағыллы фикир етди.
Бир нечә күн көзләди,
Јолу-изи изләди.

Чобан ишин көрмүшдү,
Уча һасар һөрмүшдү.
Билирди јенә ајы,
Адлајачаг кур чајы.

Дәрин бир гују газды,
Нә етсә она азды.
Көзләди хејли заман,
Сәбирли иди чобан.

АЈЫНЫН ҮЧҮНЧҮ СӘФӘРИ

Ајы јејиб јатмышды,
Диши гана батмышды.
Дурду дүзәлди јола,
Ач гарны бәлкә дола.

Боз ајы јаваш-јаваш,
Кәлди архача бирбаш.
Һәр тәрәфи динләди,
Көрсәнмирди алабаш.

Јахынлашды архача
Истәди бир јол ача.
Гапыдан кирән заман,
Тәләјә кечди јаман.

Чобан бир ип узатды,
Онун башына чатды.
Ипин учу илмәкди,
Душүнүлмүш кәлөкди.

Ајы тутду кәндирдән,
Чыхмаг үчүн тәндирдән.
Истәди ки, о гачсын,
Дага-даша дырмашсын.

Зопа әлиндә чобан,
Деди: — Бурада дајан.

Ип кечибди башына,
Көр нә чыхыр гаршына?

Итләр јолу кәсирди,
Ајы тир-тир әсирди.
Ушаглар да ојанды,
Алачыгдан бојланды.

Ајы нәрә салмышды,
Көзүнү ган алмышды.
Ушаглар күлүшдүләр,
Итләр дә һүрүшдүләр.

АЈЫНЫН ПАРКА КӘТИРИЛМӘСИ

Боз ајы сакитләшди,
Бир тәрәфдә әјләшди.
Бир жешик гајырдылар,
Она јер ајырдылар.
Ајы ораја кечди,
Мүнасиб бир јер сечди.
Зәнчир салыб башына,
Галдырдылар машына.
Кәтирдиләр зоопарка,
Вердиләр ону парка.
Ачдылар зәнчирини,
Кәсдиләр кәндирина.

Ајы сакит бахырды,
Көзүндән јаш ахырды.
Јаман пешман олмушду
Үрәји бәрк долмушду.

Көрдү орда тајыны,
Бир меһрибан дајыны.
Гәм-кәдәри унутду,
Көз јашыны гурутду.

Бир көзэл ханым кэлди,
 Она да тә'лим верди.
 Ону чох ојнатдылар,
 Башыны бәрк гатдылар.
 Гәр күн мәшг еләјирди,
 Јорулдум демәјирди.
 Нә јесә верирдиләр,
 Ону чох сеvirдиләр.
 Адамлардан гачмырды,
 Кечмишдән сөз ачмырды.

Бир ил тамам вахт кечди,
 Ајы да дүз јол сечди.
 Вәһшиләрлә јарышды,
 Нә јыхылды, нә чашды.

Идманчылар топлашды,
 Сиркдә јарыш башланды.
 Ајы ојун чыхартды,
 Каһ узанды, каһ јатды.
 Велосипед сурүрдү,
 Шадланырды, күлүрдү.
 Адам кими ганырды,
 Инсаны дост санырды.
 Кәзди кәнди, шәһәри,
 Дујду нурлу сәһәри.
 Јарышда чыхыш етди,
 Нәмишә өндә кетди.
 Чох ојун чыхартды о,
 Истәјинә чатды о.
 Ону тәбрик етдиләр,
 Әлинә күл вердиләр.
 Мүкафат тәгдим едиб
 Она «сағ ол!» дедиләр.
 Чобан ешитди буну,
 Тәбрик дә етди ону.

КҢТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Ше'рләр

Горујаг тәбиәти	3
Новруз чичәји	4
Дурналар	5
Ики дост	6
Баһар мүждәси	7
Сәдагәтли сәрчәләр	8
Биз Бабәкин нәвәсијик	9
Вургуну сор	10
Анадыр ана	11
Бабәкин галханы	12
Шан-шәһрәтли Нахчыванды	12
Пајыз дүшүнчәләри	14
Күллү јаз кәлир	15
Нә көзәл	16
Сары бүлбүл	17
Һамы десин чох сағ ол!	18
Һијләнин сону	19
Чаггал вә довшан	20
Донуз түфәнки нечә сындырды	20
Јајлагда	22
Гоша булаг	24
Тәбиәтә вурулмушам	25
Баһарын нәфәси	27
Гызыл вә торпаг	28
Илк гар	29
Вәтән оғлу	30
Салатын	31
Әмзији атды Әрус	32
Мәним көзәл куклаларым	33
Аразын нәғмәси	34
Чәсурларын маһныси	36
Вәтән мүлкү	36

Поэмалар

Ана нәфәси һәким әлләри	38
Чәјранбатан әфсанәси	43
Ајы вә чобан	50

Кичикјашлы мәктәблигәр үчүн

АРИФ ГАДЖИЕВ

Цветы Новруза
(на азербайджанском языке)

Нәшријјатын директору Ә. Т. Әлијев
Мәтбәәнин директору А. Б. Мәликов
Рәссамы Т. Балакишијева
Бәдии редактору Р. Мәммәдова
Техники редактору Н. Гасымова
Корректору М. Чаббарова
ИБ № 4010

Ўғылламаға верилмиш 17.12.91. Чапа имзаланмиш
8.05.92. Қағыз форматы 70x90¹/₂. Мәтбәә қағызы № 2
Әдәби гарнитур. Јүксәк чап үсулу. Шәрти ч/в 2.05.
Рәнкли шәрти ч/в. 2.34. Учот нәшр в. 2.09. Тиражы 3500.
Сифариш № 799. Гижмәти 8 ман.

Азәрбајҗан Ресубликасы
Дөвләт Мәтбуат Комитәси.
«Кәнчлик» нәшријјаты. Бақы,
Һүсү һачыјев күчәси, 4.
Сумгајыт шәһәринин мәтбәәси,
Низами күчәси 13.

78227

8 маѣ.

